

DE ROL VAN DE ARRONDISSEMENTSRECHTBANK

MAX DE SCHRYVER

Referendaris Nederlandstalige ondernemingsrechtbank Brussel

1. ALGEMEEN – Naar Belgisch recht worden verschillende categorieën van geschillen gebundeld en toegewezen als bevoegdheid aan bepaalde rechtbanken en hoven. De achterliggende idee van deze bevoegdheidsverdeling is onder andere de ontwikkeling faciliteren van beter aangepaste regels voor verschillende soorten geschillen die zich afspelen tussen verschillende soorten partijen. Zo lijkt het meer aangewezen om geschillen tussen werknemers en werkgevers niet te laten behandelen door dezelfde rechtbank als diegene die geschillen tussen ondernemingen behandelt. Beide categorieën van geschillen kennen hun eigen specifieke kenmerken. De regels die tot goede resultaten leiden bij toepassing ervan op de ene categorie van geschillen, zullen niet noodzakelijk tot even goede resultaten leiden bij toepassing ervan op andere categorieën van geschillen. Waar bijvoorbeeld het bewijsregime tussen ondernemingen soepeler kan worden ingevuld, is dat niet noodzakelijk het geval bij consumenten of werknemers. Evengoed heeft de bevoegdheidsverdeling uit het Gerechtelijk Wetboek tezamen met de regel die stelt dat magistraten zomaar niet heen en weer geschoven mogen worden tussen verschillende rechtbanken (artikel 152 Gw.), tot doel bij te dragen aan de specialisatie en efficiëntere beslechting van geschillen door de rechters die actief zijn in de verschillende rechtbanken. Door geleidelijk aan ervaring op te bouwen, zouden rechters na verloop van tijd geschillen beter en efficiënter moeten kunnen behandelen.

Deze door de wet voorziene bevoegdheidsverdeling kan aanleiding geven tot bevoegdheidsgeschillen. Bevoegdheidsgeschillen worden in Belgisch recht op twee manieren geregeld. Ofwel doet de rechter ten gronde er uitspraak over, ofwel verwijst deze rechter het bevoegdheidsgeschil naar de arrondissementsrechtbank. De functie van de arrondissementsrechtbank wordt zelden besproken. Het doel van deze bijdrage is hier langer bij stil te staan. In het algemeen kan worden verdedigd dat de beslechting van bevoegdheidsgeschillen door de arrondissementsrechtbank tot doel heeft bij te dragen aan de rechtsbescherming, de rechtseenheid en de procedurele efficiëntie. Ten gevolge van wijzigingen aan het Gerechtelijk Wetboek en onder invloed van de rechtspraak van het Hof van Cassatie, lijken deze doelstellingen weliswaar niet meer te worden bereikt. Bovendien blijken rechters in verschillende aangelegenheden terughoudend te zijn bevoegdheidsgeschillen te verwijzen naar de arrondissementsrechtbank. Voortbouwend op deze bevindingen, zal dan ook de vraag worden behandeld welke rol de arrondissementsrechtbank nog zou moeten (of kunnen) vervullen bij het beslechten van bevoegdheidsgeschillen.

2. OVERZICHT – Deze bijdrage legt in eerste instantie de focus op de doelstellingen van de arrondissementsrechtbank (zie 1). Daarbij zal tevens worden nagegaan in welke mate deze doelstellingen op dit ogenblik nog worden bereikt. Vervolgens worden een aantal meer concrete situaties besproken uit de rechtspraak en rechtsleer waaruit blijkt dat de arrondissementsrechtbank en de procedureregeling daarvan niet steeds wordt gewaardeerd in de praktijk (zie 2). Deze bijdrage sluit af met de formulering van een aantal voorstellen en bedenkingen over de rol van de arrondissementsrechtbank voor wat betreft de beoordeling van bevoegdheidsgeschillen naar de toekomst toe (zie 3). Op het einde volgt een besluit (zie Besluit).

1. Doel en functie van de arrondissementsrechtbank

3. DE INSTAATSTELLING VAN HET BEVOEGDHEIDSGESCHIL – Een bevoegdheidsgeschil kan op twee manieren rijzen. Ofwel kunnen de partijen een exceptie van onbevoegdheid hebben voorgedragen. Ofwel heeft de rechter ambtshalve zijn eigen bevoegdheid via een middel van onbevoegdheid in twijfel getrokken. De behandeling van een bevoegdheidsgeschil varieert naargelang de wijze waarop het bevoegdheidsgeschil is ontstaan.

(a) *Exceptie van onbevoegdheid* – In het geval de partijen een exceptie van onbevoegdheid hebben opgeworpen bestaat de mogelijkheid om de verzending naar de arrondissementsrechtbank te bekomen (artikel 639, eerste lid Ger.W.). In het geval de partijen – en meestal is dit de eiser – de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank niet verzoeken, zal de rechter die gevat is om over de grond van de zaak te oordelen, het bevoegdheidsgeschil zelf moeten afhandelen (artikel 639, derde lid Ger.W.). Bevoegdheidsgeschillen bij de bodemrechter worden in principe in korte debatten behandeld (artikel 735, § 2., tweede lid, vierde streepje Ger.W.). In het geval het geschil is doorverwezen naar de arrondissementsrechtbank moet de procedure zoals voorzien in artikel 641 van het Gerechtelijk Wetboek worden gevolgd.

(b) *Middel van onbevoegdheid* – In het geval een middel van onbevoegdheid wordt opgeworpen, vereist de wet de automatische doorverzending van het geschil voor de behandeling van het bevoegdheidsgeschil, naar de arrondissementsrechtbank (artikel 640 Ger.W.). De verwijzende rechter beschikt daarbij niet over een opportuniteitsmarge¹. De partijen moeten bij de arrondissementsrechtbank verschijnen binnen de gewone termijn van dagvaarding in kort geding – dat wil zeggen minstens twee dagen (artikel 1035, tweede lid Ger.W.). De griffier roept de partijen op bij gerechtsbrief en geeft bij gewone brief kennis van deze oproeping aan de advocaten van de partijen. De zaak wordt behandeld op de vastgestelde rechtsdag. Partijen moeten daarbij in principe geen conclusies neerleggen². Zij kunnen hiertoe weliswaar de mogelijkheid krijgen³.

4. TWEESPOREN-STELSEL – Bevoegdheidsgeschillen kunnen naar Belgisch recht aldus worden behandeld zowel door de rechter die gevat is om over het geschil ten gronde uitspraak te doen (artikel 639, derde lid Ger.W.), als door de arrondissementsrechtbank (artikelen 639, eerste lid en 640 Ger.W.). De arrondissementsrechtbank is een specifieke rechtbank opgericht om uitspraak te doen over bevoegdheidsgeschillen. Bepaalde arrondissementsrechtbanken hebben daarnaast nog een andere bevoegdheid⁴, maar die wordt hier niet verder besproken. Het doel of het nut van de arrondissementsrechtbank om over bevoegdheidsgeschillen te oordelen, wordt in de literatuur zelden besproken. Over het algemeen kunnen drie belangrijke doelstellingen worden geïdentificeerd.

---

¹ FETTWEIS A., *Précis de droit judiciaire, Tome II, La compétence*, Brussel, Larcier, 1971, 16, nr. 16. Vgl. Arrondrb. Luik 22 november 2018, *JLMB* 2019, 910; CLOSSET-MARCHAL G., “Le tribunal d’arrondissement: saisine, pouvoirs et décision”, *JT* 1985, (2) 3.

² Vgl. FETTWEIS A., *Précis de droit judiciaire, Tome II, La compétence*, Brussel, Larcier, 1971, 42, nr. 51.

³ LAENENS J., “De procedure inzake bevoegdheidsincidenten voor de arrondissementsrechtbank”, *RW* 1974-75, (1537) 1568-1569, nr. 34. Zie voor een voorbeeld (waarin de debatten zelfs heropend werden en partijen werden uitgenodigd om hun ingenomen standpunten te verduidelijken/aan te vullen): Nederlandstalige arrondrb. Brussel 14 september 2020, *T.Vred.* 2022, 131.

⁴ De Nederlandstalige en Franstalige arrondissementsrechtbanken van het gerechtelijk arrondissement Brussel doen op grond van artikel 23quater Taalwet Gerechtszaken ook uitspraak over een beroep ingesteld door de partijen ingeval van schending door de burgerlijke rechtscolleges of politierechtbanken van het gerechtelijk arrondissement Brussel van de artikelen 3 tot 7, 7bis, 7ter, 15 en 23 Taalwet Gerechtszaken.

(a) *Eenvormigheid van het recht* – De arrondissementsrechtbank kan haar rechtspraak op uniforme wijze toepassen op alle bevoegdheidsgeschillen die haar worden voorgelegd⁵. Gezien de arrondissementsrechtbank georganiseerd is per arrondissement, zal deze rechtbank kennis krijgen van bevoegdheidsgeschillen die bij verschillende rechters uit het arrondissement gerezen zijn. De arrondissementsrechtbank kan zorgen voor eenheid in de rechtspraak rond bevoegdheidsgeschillen, daar waar de behandeling van deze bevoegdheidsgeschillen door allerlei verschillende rechtbanken, aanleiding kan geven tot verschillende invullingen van dezelfde bevoegdheidsregels.

(b) *Specialisatie en efficiëntie* – De arrondissementsrechtbank kan zich tevens ontwikkelen als de rechtbank gespecialiseerd in bevoegdheidsgeschillen⁶. Doordat zij zich geregeld met dat soort conflicten moet bezighouden, zou deze rechtbank bevoegdheidsgeschillen efficiënter kunnen oplossen. Zij zal beter op de hoogte zijn van de verschillende toe te passen regels en kan met andere woorden het gerezen conflict efficiënter oplossen. De bijzondere procesrechtelijke positie van de arrondissementsrechtbank brengt bovendien met zich mee dat slechts voorziening in cassatie open staat tegen een van haar beslissingen (artikel 642 Ger.W.). De uitsluiting van de mogelijkheid om hoger beroep aan te tekenen tegen de beslissingen van de arrondissementsrechtbank garandeert opnieuw dat vertraging, in dit geval door het aanwenden van verschillende rechtsmiddelen, wordt vermeden.

(c) *Garanderen van de rechtsbescherming* – Een laatste doelstelling van de arrondissementsrechtbank wordt wel eens over het hoofd gezien. De arrondissementsrechtbank is samengesteld uit de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, de voorzitter van de arbeidsrechtbank, de voorzitter van de ondernemingsrechtbank en, met uitzondering voor het gerechtelijk arrondissement Brussel, de voorzitter van de vrederechters en rechters in de politierechtbank of een door hen aangewezen rechter (artikel 74, eerste lid Ger.W.). De arrondissementsrechtbank verzamelt op die manier rechters vanuit verschillende rechtbanken. Bevoegdheidsregels hangen (meestal) vast aan de aard en inhoud van het geding dat door de rechter moet worden beoordeeld. In het geval discussie bestaat over de kwalificatie van het geding, kunnen de verschillende voorzitters de standaarden die zij in hun rechtbank gebruiken, aan het debat toevoegen om zodoende de rechten van de partijen om toegewezen te worden aan die rechtbank die het Gerechtelijk Wetboek hem heeft toegewezen, zo goed als mogelijk te vrijwaren.

5. DE ONDERMIJNING VAN DE FUNCTIES VAN DE ARRONDISSEMENTSRECHTBANK – Ten gevolge van verschillende wijzigingen aan het burgerlijk procesrecht door de rechtspraak en de wetgever worden de hierboven geformuleerde doelstellingen weliswaar niet meer (volledig) bereikt.

(a) *Specialisatie en efficiëntie* – Oorspronkelijk werd beargumenteerd dat de rechtspleging via de arrondissementsrechtbank efficiënter zou zijn omdat tegen de beslissing van de arrondissementsrechtbank geen hoger beroep kan worden aangetekend. Er staat enkel voorziening open bij het Hof van Cassatie door de procureur-generaal bij het hof van beroep. Dit moet vergeleken worden met de bevoegdheidsbeslissing van de bodemrechter. Bij de invoering van het Gerechtelijk Wetboek was deze beslissing wel vatbaar voor onmiddellijk hoger beroep.

Met de wet van 3 augustus 1992 (*BS* 31 augustus 1992) is hieraan weliswaar een einde gesteld. Sindsdien kan slechts hoger beroep worden aangetekend tegen een beslissing over de bevoegdheid tezamen met

---

⁵ VAN DROOGHENBROECK J.-F., “Absens indefensus est”, in LINSMEAU J. en STORME M. (eds.) *De respectievelijke rol van rechter en partijen in het burgerlijk geding*, Mechelen, Kluwer, 1999, (176) 247-248, nr. 129; CLOSSET-MARCHAL G., *La compétence en droit judiciaire privé*, Brussel, Larcier, 2016, 88, nr. 132.

⁶ Vgl. FETTWEIS A., *Précis de droit judiciaire, Tome II, La compétence*, Brussel, Larcier, 1971, 14, nr. 15; CLOSSET-MARCHAL G., *La compétence en droit judiciaire privé*, Brussel, Larcier, 2016, 88, nr. 132.

een hoger beroep tegen een eindbeslissing (artikel 1050, tweede lid Ger.W.). Uit de parlementaire voorbereidingen bij deze wijziging blijkt dat men via deze wijziging dilatoire beroepen wou vermijden⁷.

Gezien tegen een bevoegdheidsbeslissing van de bodemrechter slechts hoger beroep kan worden aangetekend tezamen met een hoger beroep tegen een eindbeslissing, verliest de procedure bij de arrondissementsrechtbank enigszins het voordeel dat het bezat door het uitsluiten van het hoger beroep. Beide procedures, die bij de bodemrechter en die bij de arrondissementsrechtbank, zijn op dit ogenblik zo ingericht dat vertraging door het aantekenen van rechtsmiddelen tegen bevoegdheidsbeslissingen, wordt beperkt.

Vervolgens mag niet uit het oog verloren worden dat de procedure bij de arrondissementsrechtbank op dit ogenblik zelfs de doelstelling van een efficiëntere rechtspleging dreigt te ondermijnen. Dit is namelijk het gevolg van het feit dat de doorverzending van de zaak naar de arrondissementsrechtbank met behandeling van het dossier door de voorzitters van alle rechtbanken uit het arrondissement sowieso leidt tot vertraging in vergelijking met de situatie waar de bodemrechter na kennis genomen te hebben van het bevoegdheidsgeschil (of het zelf te hebben opgeworpen) dit geschil zelf afhandelt.

(b) *Garanderen van de rechtsbescherming* – De arrondissementsrechtbank zou potentieel de rechtsbescherming kunnen garanderen doordat rechters vanuit verschillende rechtbanken zich zouden kunnen buigen over de zaak. Uit de rechtspraak van het Hof van Cassatie volgt weliswaar dat de rechter die oordeelt over een bevoegdheidsgeschil, waaronder tevens de arrondissementsrechtbank valt⁸, het geschil beoordeelt door na te gaan wat het onderwerp van de vordering is. Het onderwerp van de vordering bepaalt de rechter op basis van de door de eiser in de gedinginleidende akte aangevoerde en door hem gekwalificeerde feiten⁹. “*La compétence d’attribution déterminée en raison de l’objet de la demande s’apprécie en fonction de la demande telle qu’elle est formulée par le demandeur dans l’acte introductif d’instance*”¹⁰. Deze rechtspraak – overigens ernstig bekritiseerd¹¹ – geldt zowel wanneer de

---

⁷ Zie voor een gedetailleerde analyse van de wijziging: VERSLAG, *Parl.St.* Senaat, 1991-1992, nr. 301/2, 38-46.

⁸ Cass. 13 juni 2003, AR nr. C.01.0320, *Arr.Cass.* 2003, 1380, *Pas.* 2003, 1162; Cass. 6 maart 1987, AR nr. 5671, *Arr.Cass.* 1986-87, 894, *Bull.* 1987, 810, *Pas.* 1987, I, 810; Arrondrb. West-Vlaanderen 20 december 2019, *NJW* 2020, 315, noot VANDERHAEGHEN A.; Arbh. Brussel 7 juni 1973, *RW* 1973-74, 732; Arrondrb. Luik 25 oktober 2012, *Rev.not.b.* 2013, 157; Arrondrb. Luik 22 april 2004, *JLMB* 2004, 1485; Arrondrb. Verviers 17 april 1975, *JT* 1977, 117.

⁹ Cass. 18 januari 2021, AR nr. S.20.0031.F, *juportal*, *JTT* 2021, 129, *Soc.Kron.* 2022, 358; Cass. 28 mei 2020, AR nr. C.18.0011.N, *juportal*, concl. HERREGODTS, *Jaarboek Marktpraktijken* 2020, 658, *RW* 2020-21, 336, *P&B* 2020, 135; Cass. 5 november 2012, AR nr. C.12.0187.F, *Arr.Cass.* 2012, 2425, *JT* 2013, 320, noot BAETENS-SPETSCHINSKY M. en LENAERTS J., *JLMB* 2013, 1302, noot VAN DROOGHENBROECK J.-F., *Pas.* 2012, 2117, *P&B* 2013, 213; Cass. 13 oktober 1997, AR nr. S.96.0157.F, *Arr.Cass.* 1997, 966, *Bull.* 1997, 1014, *JTT* 1997, 483, *P&B* 1998, 143, *Pas.* 1997, I, 1014, *RW* 1998-99, 712, *Soc.Kron.* 1998, 502.

¹⁰ Dit is de slagzin die het Hof van Cassatie hier gebruikt. Zie bv. Cass. 18 januari 2021, AR nr. S.20.0031.F, *juportal*, *JTT* 2021, 129, *Soc.Kron.* 2022, 358.

¹¹ KOHL A., “Observations” (noot onder Cass. 19 december 1985), *JT* 1986, 284-287; VAN COMPERNOLLE J., “À propos de l’etendue du pouvoir du juge de la compétence de procéder à l’examen du fond du litige” (noot onder Cass. 19 februari 1987), *JT* 1988, 25-28; BAETENS-SPETSCHINSKY M. en LENAERTS J.-S., “La compétence d’attribution en raison de l’objet: le paradoxe d’une interdiction persistante de requalification” (noot onder Cass. 5 november 2012), *JT* 2013, 323-325; DE LEVAL G., “Observations” (noot onder Arrondrb. Luik 27 maart 1980), *JLMB* 1980, 196-197; LAENENS J., “Bevoegdheid van de arbeidsrechtbank t.a.v. een in Duitsland werkende verkoopdirecteur die beweert handelsvertegenwoordiger te zijn”, *RW* 1977-1978, 767-772; FETTWEIS A., “Observations sur le règlement des incidents de compétence et de répartition”, *TPR* 1980, (135) 136-137, nr. 1; KOHL A., “Une jurisprudence controversée persistante: l’interdiction de déterminer la compétence en fonction de l’objet réel de la demande en justice”, *JT* 1983, 389-392; VAN DROOGHENBROECK J.-F. en HOC A., *Droit judiciaire*, Brussel, Intersentia, 2024, 20-21, nr. 13; VAN DROOGHENBROECK J.-F., UHLIG S., DECROËS A. en MIGNOLET O., “Les avatars de l’article 660 du code judiciaire”, in *Mélanges Jacques van Compernelle*, Brussel, Bruylant, 2004, (769) 783-814. Zie ook in de rechtspraak: Arrondrb. Oost-Vlaanderen 15 oktober 2018,

bodemrechter zich over een bevoegdheidsgeschil uitspreekt als wanneer dat de arrondissementsrechtbank zich erover uitspreekt¹². Hieruit volgt dat in het geval een eiser een opzeggingsvergoeding vordert op basis van de onrechtmatige beëindiging van een arbeidsovereenkomst, de arbeidsrechtbank bevoegd zal zijn. Het is daarbij niet relevant of de partijen werkelijk een arbeidsovereenkomst hebben gesloten. De rechter die oordeelt over een bevoegdheidsgeschil gaat uit van de feiten zoals zij door de eiser worden gekwalificeerd¹³.

Het gevolg van een dermate oppervlakkige beoordeling is weliswaar dat het totaal nutteloos wordt dat een college van alle voorzitters van de rechtbanken uit een specifiek arrondissement zich over een dergelijk geschil buigen. Gezien zij het geschil toch maar oppervlakkig moeten beoordelen op basis van wat de eiser heeft gesteld in zijn gedinginleidende akte, kan de bijzondere kennis van de voorzitters van de verschillende rechtbanken, geen meerwaarde opleveren bij de beoordeling van een bevoegdheidsgeschil. De doelstelling van de rechtsbescherming wordt dan ook niet langer bereikt.

(c) *Eenvormigheid van het recht* – De doelstelling van de eenvormigheid van het recht wordt ten slotte niet enkel bereikt door de rechtspleging bij de arrondissementsrechtbank, maar door de wijze waarop ons hele rechtssysteem is vormgegeven. Doordat uiteindelijk, tezamen met een beslissing over de grond van de zaak, ook hoger beroep mogelijk is tegen een bevoegdheidsbeslissing, zullen afwijkende uitspraken nog steeds worden opgevangen (ook cassatieberoep staat hier in principe open). Hoewel de arrondissementsrechtbank in principe wel eenvormigheid kan garanderen, onderscheidt de arrondissementsrechtbank zich hierbij niet van de beoordeling van bevoegdheidsgeschillen door de bodemrechter. Ook daar is de rechtspleging namelijk zo geregeld dat eenvormigheid van het recht wordt gegarandeerd.

2. Knelpunten in de praktijk

6. OVERZICHT – In de praktijk kunnen een aantal voorbeelden worden teruggevonden waar de rechter eerder weigerachtig staat om het bevoegdheidsgeschil naar de arrondissementsrechtbank door te verzenden omdat dit volgens hem enkel leidt tot bijkomende vertraging. Voorbeelden hiervan zijn terug

---

RW 2019-20, 1629; Kh. Dendermonde 26 mei 2011, *RW* 2012-2013, 786, *P&B* 2012, 137, noot DEVOLDER K.; Kh. Dendermonde 21 oktober 2010, *RABG* 2013, 1163, noot CNUUDE S., *RW* 2011-2012, 836; Kh. Brussel 7 februari 2003, *JLMB* 2003, 1592; Arrondrb. Aarlen 8 juni 1999, *TBBR* 2000, 119. Zie bovendien de rechtspraak rond de discussie over de bevoegdheid in het geval van parkeerretributies waarbij telkens door ofwel de arrondissementsrechtbank ofwel de bodemrechter (ten gronde) wordt nagegaan of er al dan niet werkelijk sprake is van een geschil tussen ondernemingen. Hieruit kan impliciet worden afgeleid dat zij bevoegdheidsgeschillen wel degelijk “gedetailleerder” beoordelen dan door louter te kijken naar wat in de gedinginleidende akte wordt gevorderd: Arrondrb. West-Vlaanderen 20 oktober 2023, *T.Vred.* 2024, 186; Nederlandstalige arrondrb. Brussel 14 oktober 2019, *T.Vred.* 2022, 130; Nederlandstalige arrondrb. Brussel 14 september 2020, *T.Vred.* 2022, 131; Arrondrb. Leuven 25 november 2020, *T.Vred.* 2022, 134; Rb. Henegouwen 15 mei 2020, *T.Vred.* 2022, 136. Vgl. Antwerpen 20 oktober 2014, *P&B* 2015, 207 (waarin dit hof stelde dat het de feiten van het geding zou moeten kunnen beoordelen wanneer een exclusieve bevoegdheid dreigde te worden aangetast).

¹² Cass. 13 juni 2003, AR nr. C.01.0320, *Arr.Cass.* 2003, 1380, *Pas.* 2003, 1162; Cass. 6 maart 1987, AR nr. 5671, *Arr.Cass.* 1986-87, 894, *Bull.* 1987, 810, *Pas.* 1987, I, 810; Arrondrb. West-Vlaanderen 20 december 2019, *NJW* 2020, 315, noot VANDERHAEGHEN A.; Arbh. Brussel 7 juni 1973, *RW* 1973-74, 732; Arrondrb. Luik 25 oktober 2012, *Rev.not.b.* 2013, 157; Arrondrb. Luik 22 april 2004, *JLMB* 2004, 1485; Arrondrb. Verviers 17 april 1975, *JT* 1977, 117.

¹³ Vgl. KRINGS, concl. bij Cass. 19 december 1985, *Pas.* 1986, I, (511) 517 (eigen nadruk): “*La qualification juridique de la demande appartient au juge, aussi bien au juge de la compétence qu’au juge du fond. Mais l’un et l’autre sont liés par l’objet et la cause de la demande. Ni l’un et ni l’autre ne peuvent y apporter une modification, mais pour les déterminer ils doivent évidemment procéder à un examen des éléments invoqués à l’appui de la demande. Cet examen est sommaire en ce qui concerne le juge de la compétence. **Il ne peut se prononcer sur la réalité des éléments invoqués par la partie***”.

te vinden bij de discussie wat er moet gebeuren wanneer een partij verstek laat en er een bevoegdheidsgeschil rijst, en bij geschillen met een hoogdringend karakter. Deze voorbeelden illustreren dat ook rechters zich vragen stellen bij de meerwaarde die de arrondissementsrechtbank oplevert bij het beslechten van bevoegdheidsgeschillen.

7. BEVOEGDHEIDSGESCHILLEN TIJDENS DE PROCEDURE OP VERSTEK – In het geval de eiser verstek laat, kan artikel 639 van het Gerechtelijk Wetboek worden toegepast met die nuance dat de eiser omwille van zijn afwezigheid geen verzoek tot verwijzing naar de arrondissementsrechtbank kan formuleren¹⁴. In het geval de verweerder verstek laat, kan een onderscheid gemaakt worden tussen twee situaties. Voor die bevoegdheidsregels die de openbare orde betreffen, zal de rechtbank ambtshalve kunnen optreden. Dit volgt minstens uit artikel 806 van het Gerechtelijk Wetboek. In het geval de rechter ambtshalve een bevoegdheidsincident opwerpt, is niet artikel 639 maar artikel 640 van het Gerechtelijk Wetboek van toepassing en zal de rechter de zaak steeds moeten doorverwijzen naar de arrondissementsrechtbank voor beoordeling van het bevoegdheidsgeschil¹⁵. Hier wordt over het algemeen geen uitzondering op aanvaard.

In het geval daarentegen een bevoegdheidsregel wordt miskend die niet van openbare orde is, is het op grond van artikel 806 van het Gerechtelijk Wetboek niet vanzelfsprekend dat de rechter zijn bevoegdheid ambtshalve in vraag kan stellen. Dit is vooral van belang voor de territoriale bevoegdheidsregels die niet van openbare orde zijn. De materiële bevoegdheidsregels zijn namelijk steeds van openbare orde (artikel 9 Ger.W.)¹⁶. Artikel 630, tweede lid van het Gerechtelijk Wetboek brengt opheldering. Op grond van deze bepaling zal de verweerder die niet verschijnt, vermoed worden de territoriale bevoegdheid van de rechter te betwisten voor wie de zaak aanhangig is.

Het Hof van Cassatie verduidelijkte in een arrest van 13 juni 1985 dat het toenmalige derde lid van artikel 630 van het Gerechtelijk Wetboek enkel van toepassing is op de bevoegdheidsregels uit het eerste en tweede lid van dat artikel¹⁷. Dit zijn de territoriale bevoegdheidsregels van dwingend recht (artikelen 627-629 en 629bis, §§ 2-7 Ger.W.). Voor de territoriale bevoegdheidsregels van aanvullend recht (artikel 624 Ger.W.) oordeelde het Hof in hetzelfde arrest, dat de rechter ze (ook) ambtshalve moet nagaan¹⁸. Bij de hervormingen aan het Gerechtelijk Wetboek door Potpourri I en in het bijzonder bij de aanpassing van de beoordelingsmarge van de rechter op verstek, gaf de toenmalige Minister van Justitie aan dat de wijzigingen geen afbreuk hebben willen doen aan deze cassatierechtspraak¹⁹.

---

¹⁴ FETTWEIS A., *Précis de droit judiciaire, Tome II, La compétence*, Brussel, Larcier, 1971, 15, nr. 15.

¹⁵ FETTWEIS A., *Précis de droit judiciaire, Tome II, La compétence*, Brussel, Larcier, 1971, 16, nr. 16. Zie daarentegen Rb. Namen 17 december 2014, *JT* 2015, 328, die in een procedure op verstek ambtshalve een bevoegdheidsincident opwerpt dat van openbare orde is, zonder de behandeling van dit incident door te verwijzen naar de arrondissementsrechtbank.

¹⁶ Cass. 4 november 2002, AR nr. S.01.0088.F, *Arr.Cass.* 2002, 2325, *JTT* 2003, 58, *Pas.* 2002, 2080, *RW* 2004-05, 100.

¹⁷ Cass. 13 juni 1985, AR nr. 7376, *Ann.dr.Liège* 1986, 121, noot FETTWEIS A., *Arr.Cass.* 1984-85, 1423, *Bull.* 1985, 1315, *JT* 1985, 668, *Pas.* 1985, I, 1315. Zie tevens: Vred. Fontaine-l'Évêque 10 januari 2013, *T.Vred.* 2014, 547, noot BAETENS-SPETSCHINSKY M.; Arrondb. Bergen 28 januari 2011, *T.Vred.* 2015, 47. Vgl. DE CORTE R. en LAENENS J., “De verstekprocedure en de taak van de rechter bij verstek”, *TPR* 1980, (447) 498-499, nr. 125.

¹⁸ Zie tevens: Arrondb. Luik 20 september 2007, *JLMB* 2009, 556. Vgl. Arrondb. Henegouwen 16 juni 2023, *JT* 2023, 442.

¹⁹ VERSLAG, *Parl.St.* Kamer 2014-2015, nr. 54-1219/9, 9: “Maar naast het aangepaste artikel 806 bepaalt artikel 630, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek [...] echter: “Van de verweerder die niet verschijnt, wordt vermoed dat hij de bevoegdheid afwijst van de rechter voor wie de zaak aanhangig is.”. Het Hof van Cassatie heeft daaruit

In de rechtspraak en rechtsleer bestaat nog discussie over de vraag of artikel 639 van het Gerechtelijk Wetboek kan worden toegepast in het geval de rechter een bevoegdheidsincident opwerpt ten gevolge van de door artikel 630, tweede lid van het Gerechtelijk Wetboek in het debat gebrachte bevoegdheidsregels. In bepaalde rechtsleer wordt erop gewezen dat de uit artikel 640 van het Gerechtelijk Wetboek voortvloeiende verplichte verwijzing naar de arrondissementsrechtbank zou kunnen leiden tot vertraging. Zij verdedigen dan ook dat toepassing moet kunnen worden gemaakt van artikel 639 van het Gerechtelijk Wetboek²⁰. Andere auteurs beargumenteren dat gezien de rechter ambtshalve een bevoegdheidsincident aan het debat toevoegt, artikel 640 van het Gerechtelijk Wetboek moet worden toegepast²¹.

Uit de eerder geciteerde beslissing van het Hof van Cassatie kan niet bijster veel worden afgeleid²². Het Hof oordeelde namelijk dat in die gevallen waar artikel 630 van het Gerechtelijk Wetboek niet van toepassing was en de rechter toch ambtshalve zijn territoriale bevoegdheid in vraag stelt, de rechter het door hem opgeworpen middel van onbevoegdheid moet doorverwijzen naar de arrondissementsrechtbank. Verschillende feitenrechtters lijken deze uitspraak ruim te interpreteren door te stellen dat ook wanneer de rechter binnen het toepassingsgebied van artikel 630 van het Gerechtelijk Wetboek, zijn bevoegdheid in vraag stelt, het geschil op grond van artikel 640 van het Gerechtelijk Wetboek naar de arrondissementsrechtbank moet worden verwezen²³. Andere rechtbanken maken daarentegen in het geval zij op verstek ambtshalve een territoriale bevoegdheidsregel (van dwingend recht) opwerpen, toepassing van artikel 639 van het Gerechtelijk Wetboek. In het geval de eiser, die wel verschenen is, de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank *niet* vraagt, is de procedurele efficiëntie erbij gebaat het bevoegdheidsgeschil zelf te behandelen, dan het te moeten doorverwijzen naar de arrondissementsrechtbank²⁴.

---

afgeleid dat de rechter in geval van verstek de miskennis van om het even welke territoriale bevoegdheidsregel ambtshalve moet sanctioneren. De regering heeft dus dienovereenkomstig gehandeld.”

²⁰ VAN DROOGHENBROECK J.-F., “Absens indefensus est”, in LINSMEAU J. en STORME M. (eds.), *De respectievelijke rol van rechter en partijen in het burgerlijk geding*, Mechelen, Kluwer, 1999, (176) 246-248, nr. 129; VAN DROOGHENBROECK J.-F., “Réajustement de la protection du justiciable défaillant”, in VAN DROOGHENBROECK J.-F. (ed.), *Le code judiciaire en pot-pourri. Promesses, réalités et perspectives*, Brussel, Larcier, 2016, (197) 229, nr. 33; VANDERSCHUREN J., “L’office du juge statuant par défaut et le dernier alinéa de l’article 630 du CJ” (noot onder Vred. Binche 2 mei 2019), *T.Vred.* 2020, (220) 221; CLOSSET-MARCHAL G., “Déclinatoires et exceptions assimilées”, in BOULARBAH H. en VAN DROOGHENBROECK J.-F. (eds.), *Les défenses en droit judiciaire*, Brussel, Larcier, 2010, (61) 67; MAES B., VANLERSBERGHE P., CLIJMANS N. en VAN SCHEL S., *Gerechtelijk privaatrecht – Na de hervormingen van 2017-2019*, Brugge, die Keure, 2019, 143-145; DAUW P. en DAUW E., *Burgerlijk procesrecht. Basis met schema’s*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 269; CLOSSET-MARCHAL G., *La compétence en droit judiciaire privé*, Brussel, Larcier, 2016, 49, nr. 62.

²¹ FETTWEIS A., “Absens, si bonam causam habuit, vincet” (noot onder Cass. 13 juni 1985), *Ann.dr. Liège* 1986, (122) 126-127; KOHL A., “Pouvoirs et devoirs du juge statuant par défaut. Applications des principes au respect des règles de compétence territoriale”, *JT* 1972, (329) 331-332; LAENENS J., “De verwijzing naar de arrondissementsrechtbank bij verstek van de verweerder”, *RW* 1980-81, (600) 601; LAENENS J., “Rechtsmacht en bevoegdheid van de civiele rechter: actualia en beleidsvragen”, in *Goed procesrecht – goed procederen*, Mechelen, Kluwer, 2004, (517) 539-540, nr. 43; LAENENS J., SCHEERS D., THIRIAR P., RUTTEN S. en VANLERSBERGHE B., *Handboek Gerechtelijk recht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 341-342, nr. 683; BROECKX K., “De vicieuze cirkel van de regeling van bevoegdheidsgeschillen”, *T.Vred.* 1989, (227) 231, nrs. 16-18.

²² Cass. 13 juni 1985, AR nr. 7376, *Ann.dr. Liège* 1986, 121, noot FETTWEIS A., *Arr.Cass.* 1984-85, 1423, *Bull.* 1985, 1315, *JT* 1985, 668, *Pas.* 1985, I, 1315.

²³ Vred. Zoutleeuw 16 september 2021, *T.Vred.* 2022, 183; Vred. Binche 2 mei 2019, *T.Vred.* 2020, 220, noot VANDERSCHUREN J.; Vred. Sint-Pieters-Woluwe 28 maart 2011, *T.Vred.* 2013, 218; Arrondrb. Luik 20 september 2007, *JLMB* 2009, 556; Arrondrb. Mechelen 11 april 2007, *P&B* 2007, 56; Rb. Mechelen 12 februari 2007, *P&B* 2008, 58, noot THIRIAR P.; Fam.rb. Namen 14 juli 2016, *JT* 2016, 596.

²⁴ Fam.rb. Namen 21 september 2016, *JT* 2016, 595; Vred. Charleroi 27 september 2017, *T.Vred.* 2018, 254; Rb. Namen 10 oktober 2016, *JT* 2017, 513.

“Face à cette controverse doctrinale et jurisprudentielle, qui implique la coexistence de deux régimes procéduraux distincts quant à un problème de déclinaoire de compétence territoriale impérative dont le premier, pour impliquer le renvoi au tribunal d'arrondissement, est procéduralement plus lourd que le second, et alors même que la partie demanderesse ne sollicite par le renvoi de la cause devant ce tribunal en application de l'article 639 du Code judiciaire et qu'il convient de tenir compte de ce que l'objectif du législateur, lorsqu'il a adopté la loi du 19 octobre 2015, était de simplifier les procédures, il s'impose de choisir, également en vertu du principe général de droit de l'économie de procédure, le mode de règlement du conflit de compétence le plus direct qui soit à savoir par le tribunal de céans”²⁵.

8. GEVALLEN MET BIJZONDERE HOOGDRINGENDHEID – In bepaalde rechtspraak wordt daarnaast aanvaard dat wanneer de rechter ambtshalve een middel van onbevoegdheid opwerpt en de procedure waarin de rechter uitspraak moet doen, een spoedeisend karakter heeft, de rechter zelf uitspraak kan doen over zijn bevoegdheid²⁶. Dit hoewel artikel 640 van het Gerechtelijk Wetboek hem er in principe toe verplicht het bevoegdheidsgeschil naar de arrondissementsrechtbank door te verwijzen.

3. Hervormingsvoorstellen

9. OVERZICHT – Deze bijdrage heeft niet enkel tot doel de problemen bij de procedure van de arrondissementsrechtbank te identificeren, maar tevens een aantal ideeën te formuleren die zouden kunnen bijdragen aan het oplossen of remediëren van deze problemen. In wat volgt wordt stilgestaan bij de relevante knelpunten en wordt aangegeven op welke manier de procedure zou kunnen worden aangepast teneinde de hierboven vermelde doelstellingen beter te bereiken (zie *supra*, nr. 4).
10. WAT BETREFT DE PROCEDURELE EFFICIËNTIE EN DE RECHTSEENHEID – Eerder stelde ik vast dat de regeling van bevoegdheidsgeschillen via de arrondissementsrechtbank ofwel geen meerwaarde opleverde voor de rechtseenheid en de efficiënte behandeling van het geschil dan wel dat het zelfs de efficiënte behandeling van het geschil dreigde te belemmeren (zie *supra*, nr. 5).

(a) *Verbetering op vlak van specialisatie* – De geschillenbeslechting via de arrondissementsrechtbank had tot doel de procedurele efficiëntie te verhogen door zowel te zorgen voor een gespecialiseerde rechtbank die geleidelijk aan expertise zou opbouwen in het bevoegdheidscontentieux. Dit zou de snelheid waarmee de arrondissementsrechtbank bevoegdheidsgeschillen kan afhandelen verhogen. Daarnaast zou de wijze waarop de procedure bij de arrondissementsrechtbank ingericht is, bijdragen aan een versnelde rechtspleging doordat hoger beroep tegen de beslissingen van de arrondissementsrechtbank uitgesloten is.

De arrondissementsrechtbank is momenteel samengesteld uit verschillende voorzitters of de door hen aangewezen rechters. Doordat de voorzitters naast hun taken in de arrondissementsrechtbank, in de rechtbank waarvan zij voorzitter zijn, nog verschillende andere taken uitoefenen, dreigen geen optimale omstandigheden te worden gecreëerd waarbinnen de leden van de arrondissementsrechtbank expertise kunnen opbouwen met betrekking tot het beslechten van bevoegdheidsgeschillen. Hetzelfde geldt voor de door de voorzitters aangewezen rechters, die andere hoofdtaken vervullen binnen hun rechtbank. De

---

²⁵ Fam.rb. Namen 21 september 2016, *JT* 2016, 595.

²⁶ Kh. Bergen 17 september 2010, *JT* 2010, 540. Zie ook: Vred. Westerlo 14 februari 2018, *RW* 2018-19, 1558 (die oordeelde dat hij een vordering in het kader van de Europese betalingsbevelprocedure ambtshalve kon doorverwijzen naar de volgens hem bevoegde rechter).

specialisatie van de arrondissementsrechtbank zou in dat opzicht kunnen verbeteren wanneer deze rechtbank samengesteld zou zijn uit rechters die zich enkel met bevoegdheidsgeschillen bezighouden²⁷.

(b) *Verbetering op vlak van rechtseenheid* – In het geval de arrondissementsrechtbank een specifieke en eigen samenstelling zou krijgen, valt niet uit te sluiten dat meer middelen ter beschikking zullen moeten worden gesteld. De werklastverschuiving die dit met zich mee zal brengen, gaat hoogstwaarschijnlijk niet tot een neutraal en allerminst tot een positief resultaat leiden.

Om aan dit probleem tegemoet te komen, zou het aantal rechters die zetelen in de arrondissementsrechtbank laag kunnen worden gehouden. Aangezien zij in de arrondissementsrechtbank benoemd zouden zijn, zouden zij ook een hogere werklast kunnen dragen dan de voorzitters die nu geregeld maar niet permanent, in de arrondissementsrechtbank zetelen. Een hiermee samenhangend voorstel zou eruit kunnen bestaan dat de verschillende arrondissementsrechtbanken uit elk taalgebied worden samengevoegd tot één arrondissementsrechtbank waarin vervolgens een welbepaald aantal rechters – maar dus een lager aantal dan het huidige aantal rechters dat zetelt in de verschillende arrondissementsrechtbanken – worden benoemd. Deze hervorming zou niet enkel kunnen bijdragen aan de specialisatie van deze rechters, maar tevens aan de rechtseenheid doordat deze eengemaakte arrondissementsrechtbank op gelijke wijze bevoegdheidsgeschillen zou beslechten voor een heel taalgebied (in plaats van de huidige werkwijze per arrondissement).

(c) *Risico's voor de rechtsvorming* – Het nadeel van een eengemaakte arrondissementsrechtbank per taalgebied is dan weer dat deze rechtbank het bevoegdheidscontentieux voor een heel taalgebied zou beheersen. Een dergelijke verhoging van de rechtseenheid dreigt met andere woorden de rechterlijke dialoog – d.i. de dialoog tussen verschillende rechtscolleges over welke regel op bepaalde gevallen dient te worden toegepast – te ondermijnen. Via deze rechterlijke dialoog kan geleidelijk aan een consensus groeien over welke regels het meest aangewezen zijn voor bepaalde juridische problemen²⁸. Ervan uitgaande dat niet elke rechter zich altijd onmiddellijk bewust is van welke regels het meest aangewezen zijn, lijkt het dan ook voor wat betreft de rechtsvorming in het algemeen en het vermijden van onwenselijke uitspraken in concrete gevallen, aangewezen om niet over te gaan tot een dergelijke centralisatie.

11. VERHOGEN VAN DE RECHTSBESCHERMING – De arrondissementsrechtbank had daarnaast ook tot doel de rechtsbescherming te verhogen (zie *supra*, nr. 4). Zoals eerder verduidelijkt, werd dit doel niet langer bereikt. Opdat de arrondissementsrechtbank een betere rechtsbescherming zou kunnen verlenen als de rechter die gevat is om over het geschil ten gronde te oordelen, dienen twee elementen gewijzigd te worden.

(a) *Ruimere beoordelingsbevoegdheid van de arrondissementsrechtbank bij het beslechten van het bevoegdheidsgeschil* – In tegenstelling tot de vooralsnog heersende cassatierechtspraak met betrekking tot deze problematiek, zou de arrondissementsrechtbank moeten kunnen oordelen over een bevoegdheidsgeschil door rekening te houden met alle door de partijen in het debat gebrachte argumenten en stukken die relevant zijn voor de beslechting van dit bevoegdheidsgeschil. Op die manier

---

²⁷ De benoemingscriteria voor deze magistraten zou overigens gekoppeld kunnen worden aan (a) een aantal jaren ervaring in een andere rechtbank, en (b) een gelijke verdeling van het aantal rechters per te onderscheiden rechtbank (m.a.w. evenveel rechters benoemd uit de ondernemingsrechtbank, als uit de rechtbank van eerste aanleg, als uit de arbeidsrechtbank...).

²⁸ Vgl. DE SCHRYVER M., *De balancerende rechter. Rechtsvorming in het Belgisch burgerlijk procesrecht*, Brussel, Intersentia, 2025, 413-416, nrs. 317-318.

zou de arrondissementsrechtbank niet enkel moeten nagaan hoe de eiser het onderwerp van zijn vordering heeft gekwalificeerd in zijn inleidende akte, maar zal hij op basis van de debatten die zich tussen partijen hebben ontwikkeld, moeten kunnen oordelen over de meest aannemelijke kwalificatie van het onderwerp van de vordering. Aldus zal de arrondissementsrechtbank beter recht kunnen doen aan de aard van de zaak en wordt de kans verhoogd dat partijen kunnen genieten van de aan hen door de wet toegewezen rechter. De arrondissementsrechtbank legt zo ook verantwoording af aan de in het Gerechtelijk Wetboek opgenomen bevoegdheidsregels die zowel voor wat betreft de materiële bevoegdheidsregels, als voor wat betreft de territoriale bevoegdheidsregels²⁹, terugkoppelen naar de aard van het geschil³⁰.

(b) *Gewijzigde procedure voor wat betreft de instaatstelling* – Opdat nuttige doorwerking zou kunnen worden verleend aan een grondigere beoordeling door de arrondissementsrechtbank van het bevoegdheidsgeschil, zou de wijze van instaatstelling bij de arrondissementsrechtbank moeten worden aangepast. Waar het momenteel niet (overal) gebruikelijk is dat conclusies worden genomen (zie *supra*, nr. 3), zou het systeem partijen minstens het recht moeten bieden om conclusies te nemen zodat zij hun middelen en argumenten met betrekking tot de aard van het geschil kunnen uiteenzetten.

(c) *Risico's met betrekking tot de werklust* – De hierboven voorgestelde wijzigingen kunnen in bepaalde gevallen hun doel niet bereiken. Er moet namelijk worden opgemerkt dat de arrondissementsrechtbank zoals hij vandaag georganiseerd is, in vergelijking met de andere rechtbanken, niet over de middelen beschikt om een (al dan niet oppervlakkige) beoordeling over de grond van het geschil te maken. De rechters uit dit rechtcollege komen maar sporadisch samen en vervullen daarnaast in hun eigen rechtbanken nog diverse andere taken. Het lijkt op het eerste gezicht niet realistisch om de arrondissementsrechtbank met aanvullende werklust op te zadelen zonder na te denken over een andere personeelsbezetting³¹.

12. SAMENVATTENDE TABEL EN AFSLUITENDE OPMERKINGEN – De hierboven besproken voorstellen, met al hun voor- en nadelen kunnen als volgt worden samengevat:

Voorstel	Voordelen	Nadelen
Vaste benoeming rechters in de arrondissementsrechtbank	Verhoogt de specialisatie en de daarmee gepaard gaande procedurele efficiëntie	Vergt meer middelen
Eenmaking arrondissementsrechtbank per taalgebied	Verhoogt de rechtseenheid Beperkt kosten door schaalvergroting en het daarmee gepaard gaande lagere aantal rechters	Brengt de rechtsvorming in het gedrang

²⁹ Verschillende regels met betrekking tot de territoriale bevoegdheid van dwingend recht (artikelen 627-629 Ger.W.) of van openbare orde (artikelen 631-633septies Ger.W.) zijn voorzien voor specifieke geschillen.

³⁰ Vgl. KOHL A., “Observations” (noot onder Cass. 19 december 1985), *JT* 1986, (284) 284, nr. 3; VAN COMPERNOLLE J., “À propos de l’etendue du pouvoir du juge de la compétence de procéder à l’examen du fond du litige” (noot onder Cass. 19 februari 1987), *JT* 1988, (25) 26, nr. 2; KOHL A., “Une jurisprudence controversée persistante: l’interdiction de déterminer la compétence en fonction de l’objet réel de la demande en justice”, *JT* 1983, (389) 389, nr. 1; VAN DROOGHENBROECK J.-F., UHLIG S., DECROËS A. en MIGNOLET O., “Les avatars de l’article 660 du code judiciaire”, in *Mélanges Jacques van Compernelle*, Brussel, Bruylant, 2004, (769) 785, nr. 9.

³¹ KRINGS, concl. bij Cass. 19 december 1985, *Pas.* 1986, I, (511) 515.

Ruimere beoordelingsbevoegdheid bij bevoegdheidsgeschillen	Verhoogt de rechtsbescherming	Vergt meer middelen
---	-------------------------------	---------------------

Bij het bestuderen van deze voorstellen, valt onmiddellijk op te merken dat elk voorstel gepaard gaat met zowel voor- als nadelen. Belangrijk daarbij is niet te vergeten dat de arrondissementsrechtbank niet de enige rechtbank is die over het recht beschikt om bevoegdheidsgeschillen te beslechten (zie *supra*, nr. 4). De vraag moet dan ook steeds zijn of de voordelen van de arrondissementsrechtbank afgewogen ten opzichte van de nadelen, voldoende doorwegen om deze specifieke rechtbank met zijn eigen procedures te laten bestaan. In het bijzonder stelt zich de vraag of het niet wenselijker is om de rechter die gevat is om over het geschil ten gronde te oordelen, zich steeds ook te laten uitspreken over zijn bevoegdheid.

- Doordat geen onmiddellijk hoger beroep mogelijk is tegen beslissingen van de bodemrechter over de bevoegdheid, beschermt men de snelle en vlotte afhandeling van het geschil;
- Doordat de bodemrechter nadat die van de zaak kennis genomen heeft, niet eerst nog het dossier moet doorverwijzen naar de arrondissementsrechtbank voor de behandeling van het bevoegdheidsgeschil, vermijdt men opnieuw dat kostbare tijd verloren gaat;
- Ten slotte wordt potentieel vermeden dat partijen hun geschil twee keer in staat moeten stellen, met name de eerste keer voor de rechter die gevat is om over het geschil ten gronde te oordelen en de tweede keer voor de arrondissementsrechtbank.

De argumenten voor het bestaan van de arrondissementsrechtbank lijken dan ook zeer mager uit te vallen. De arrondissementsrechtbank lijkt binnen ons processysteem *enkel* een nuttig instrument te zijn in het geval de functie van de rechtsbescherming zoals hierboven uiteengezet maximaal kan worden geoperationaliseerd (zie *supra*, nr. 4). Dit voordeel, dat voortvloeit uit de wijze waarop de arrondissementsrechtbank is samengesteld, zal namelijk niet op dezelfde wijze bij de bodemrechter kunnen worden gerealiseerd.

Besluit

13. EVALUATIE VAN DE ARRONDISSEMENTSRECHTBANK – In deze bijdrage heb ik besproken dat de regeling van bevoegdheidsgeschillen via de arrondissementsrechtbank oorspronkelijk drie fundamentele doelstellingen kende, namelijk (1) de rechtseenheid garanderen, (2) de rechtsbescherming verhogen, en (3) de procedurele efficiëntie vrijwaren. Ik besprak dat wetgevende initiatieven en rechtspraak de realisatie van deze drie doelstellingen in het gedrang hebben gebracht. Bovendien blijkt uit bepaalde concrete toepassingen in de praktijk dat rechters eerder afkerig staan om de arrondissementsrechtbank te belasten met bevoegdheidsgeschillen.
14. VOORSTELLEN MET HET OOG OP EEN BETERE ARRONDISSEMENTSRECHTBANK – Vervolgens formuleerde ik een aantal voorstellen met het oog op het realiseren van de oorspronkelijk doelstellingen van de regeling van bevoegdheidsgeschillen via de arrondissementsrechtbank. Deze voorstellen komen er samengevat op neer dat: (1) er uit de verschillende rechtbanken bij voorkeur een aantal rechters (vast) benoemd worden in de arrondissementsrechtbank, (2) de arrondissementsrechtbank georganiseerd

wordt per taalgebied, en (3) bevoegdheidsgeschillen door de arrondissementsrechtbank bij voorkeur op een grondige wijze worden beoordeeld waarbij de rechtbank niet enkel rekening houdt met de kwalificatie die aan het onderwerp van de vordering wordt gegeven in de gedinginleidende akte, maar tevens met de door de partijen daarover in het debat gebrachte standpunten en stukken. Deze wijzigingen hebben respectievelijk tot doel de specialisatie en de daarmee gepaard gaande procedurele efficiëntie te bevorderen, de rechtseenheid beter te garanderen en het niveau van rechtsbescherming te verhogen.

Ik verduidelijkte dat deze voorstellen weliswaar verschillende nadelen kennen. Uiteindelijk reist de vraag of het laten behandelen van bevoegdheidsgeschillen door de arrondissementsrechtbank wel voldoende voordelen realiseert ten opzichte van het laten behandelen van bevoegdheidsgeschillen door de rechter die gevat is om over het geschil ten gronde te oordelen.